

OPERATIVNO-TAKTIČKA ISKUSTVA UNSKE OPERATIVNE GRUPE

(MAJ—JUN 1943. GOD.)

Deo Bosanske krajine na levoj obali Une, zvan Cazinska krajina, nije u prvoj godini NOR-a bio zahvaćen narodnim ustankom u onoj meri u kojoj su to bili krajevi koji ga okružuju. Tome je bilo više uzroka. Pored izrazite ekonomske nerazvijenosti, kulturne zaostalosti i slabog uticaja naprednih političkih snaga, neposredan negativan uticaj imalo je i to što je ovaj kraj odvojen od ustaničkih krajiških područja na desnoj obali Une. Reka Una kao prirodna prepreka, a pored nje i važna komunikacija koju je neprijatelj nastojao po svaku cenu čvrsto kontrolisati, jako su otežavali širenje ustanka sa desne obale Une na levu. Sa Korduna i Banije bilo je pokušaja da se podstakne i pomogne razvoj NOR-a u Cazinskoj krajini, ali, obzirom na to što im je nedostajala šira organizacijska osnova, jer se radilo o bosanskoj teritoriji, postizani su samo ograničeni uspesi u perifernim selima Krajine.

Tek početkom septembra 1942. godine nastupio je značajan preokret u situaciji. Posle oslobađanja Bihaća oslobođena je čitava Cazinska krajina. Sledeća četiri i po meseca, tj. do početka četvrte neprijateljske ofanzive, razvijala se na ovom području vrlo živa politička aktivnost. Od dobrovoljaca iz ovog kraja formiran je partizanski bataljon koji je trebalo da bude jezgro za formiranje veće partizanske jedinice.

Posle četvrte neprijateljske ofanzive situacija u Cazinskoj krajini, kao i na okolnim područjima, znatno se izmenila. Glavne partizanske snage povukle su se sa Banije i Korduna na jug, da bi 7. divizija bila uključena u Operativnu grupu Vrhovnog štaba, a 8. divizija na duže vreme angažovana borbama u Lici. Snage 4. krajiške divizije bile su tada zauzete borbama na sektorima istočno od Une. Huska je napustio NOP i prešao na stranu neprijatelja, a bataljon kojim je komandovao rasformiran je. Tako je Cazinska krajina, u kojoj je NOP tek počeo hvatati dubljeg korena, ostala bez ikakve partizanske zaštite.

Dokopavši se ponovo Cazinske krajine, u kojoj je bilo pet-šest hiljada ljudi sposobnih za vojsku, Nemci i ustaše pokušali su najpre da te ljude pridobiju propagandom da stupe u posebne muslimanske

SS jedinice. Kada im to nije pošlo za rukom, orijentisali su se na mobilisanje mladih u domobranske jedinice, a svih ostalih u muslimansku miliciju, ne odstupajući od namere da se tim jedinicama posluže kao rezervom za popunu svojih formacija. Neprijatelj je uspeo da do kraja proleća iz ovog kraja mobiliše u domobranstvo oko 1.000, a u miliciju oko 3.000 ljudi. U Cazinskoj krajini i jugoistočnom delu Korduna uspostavljeno je desetak stalnih garnizona po većim naseljima, a u svim ostalim organizovana je muslimanska milicija. Zapretila je ozbiljna opasnost da Cazinska krajina postane baza s koje će neprijatelj upadati na slobodnu teritoriju Banije i Korduna.

Dva kordunaška i Banijski PO, neposredno po prelasku talasa neprijateljske ofanzive na jug, uspeali su da uspostave kontrolu nad najvećim delom svoje ranije oslobođene teritorije. Zbog toga što su im snage bile razvučene duž dugih granica slobodne teritorije, oni nisu mogli da svuda spreče neprijateljeve ispade i da sami preduzimaju veće ofanzivne akcije. Veza između slobodne teritorije Korduna i Banije bila je presečena nizom obezbeđenja komunikacije Glina — Topusko — Staro Selo — V. Kladaša koju su držali delovi 5. brdske domobranske brigade, pa su zbog toga i veze Glavnog štaba NOVH preko Banije sa Slavonijom bile otežane.

Da bi se sprečilo ostvarivanje neprijateljevih planova u Cazinskoj krajini, onemogućili ispadi sa linije Slunj — Cetingrad — V. Kladaša na slobodnu teritoriju Korduna i da bi se razbijanjem koridora Topusko — V. Kladaša ponovo spojile slobodne teritorije Korduna i Banije, potrebna je bila jača pokretna jedinica koja je 4. korpusu NOVH na tom sektoru nedostajala. Zato je Glavni štab NOVH u aprilu 1943. predložio štabu 1. korpusa NOVBiH da se za izvršavanje pomenutih zadataka oformi jedna operativna grupa koja bi dejstvovala pod komandom 4. (hrvatskog) korpusa, a u nju bi ušli: jedna brigada iz 4. krajiške divizije (kojoj je teren Cazinske krajine bio poznat), te jedna brigada i dva partizanska odreda iz sastava 4. korpusa.

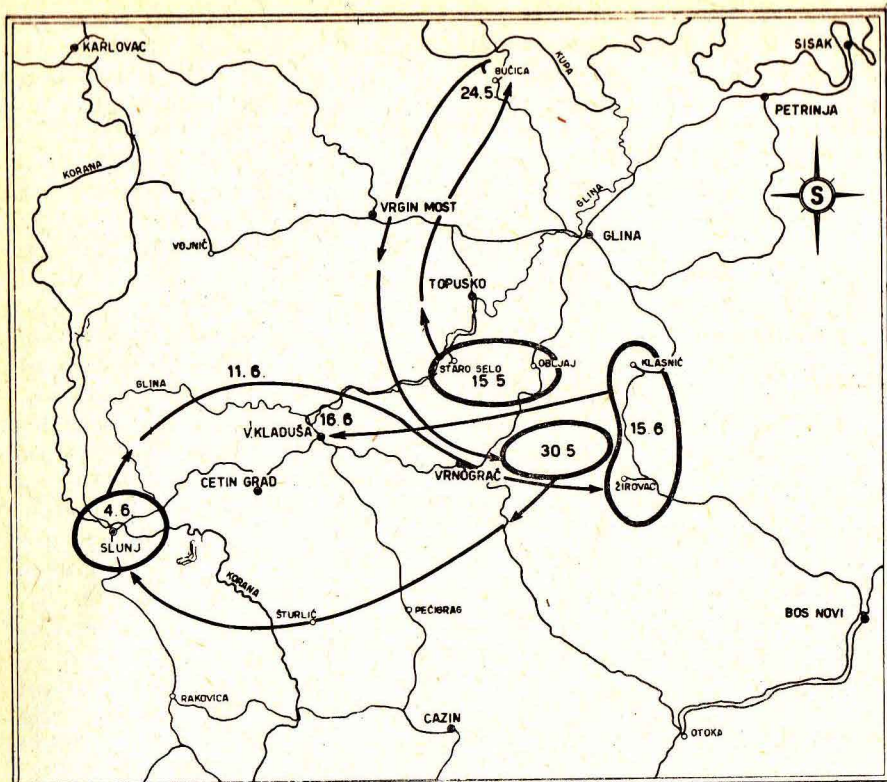
Prema tom predlogu, neposredni i osnovni zadaci te grupe imali su biti: presecanjem komunikacije Topusko — V. Kladaša otežati snabdevanje neprijateljskih snaga u Cazinskoj krajini i jugoistočnom delu Korduna, zatim pristupiti sistematskom neutralisanju i uništavanju tih snaga, pa na taj način stvoriti uslove za ponovno jačanje NOR-a na levoj obali Une. U skladu s ovakvim glavnim zadatkom predloženo je da se novoj grupi da naziv „Unska operativna grupa“¹. Iz planova za dalja dejstva nisu, razume se, bile isključene ni akcije na susednim sektorima Banije, iz koje bi sve partizanske jedinice bile uključene u ovu grupu.

Predlog je prihvaćen. Sa sektora južno od Bičaha upućena je 8. krajiška brigada u južni Kordun, gde se prvih dana maja sta-

---

¹ Pod istim nazivom formirana je 1944. god. u Cazinskoj krajini ponovo jedna grupa, ali će ovde biti reči samo o onoj koja je postojala od maja do septembra 1943.

vila na raspolaganje Glavnom štabu NOVH, odnosno štabu 4. korpusa NOVH. Štab korpusa je naredbom od 5. maja naredio formiranja grupe i imenovao njen štab. U sastavu grupe ušle su:

8. krajiška brigada sa oko 1.250 boraca; tri bataljona brigade bila su 6. maja na južnim padinama Petrove gore, a jedan u Žirovcu kod brigadne bolnice (u kojoj se tada nalazilo oko 400 boraca);

4. banijska brigada sa oko 1.000 boraca u tri bataljona; bila je tek formirana (1. maja) od boraca Banijskog PO i nalazila se u Klasniću;

2. kordunaški PO sa 660 boraca; njegova tri bataljona nalazila su se 6. maja zapadno od Topuskog;

Banijski PO sa oko 500 boraca; tri bataljona (znatno smanjena zbog davanja boraca za 4. brigadu) raspoređena na periferiji banijske slobodne teritorije. Ovaj odred bio je samo u operativnom pogledu potčinjen štabu grupe, a njegovi bataljoni mogli su biti upotrebljeni samo za borbe na Baniji.

Grupa je, dakle, imala ukupno 13 bataljona i pomoćne jedinice, svega oko 3.200 boraca, od čega se oko 500 nalazilo na lečenju ili oporavku. Naoružanje je bilo dosta dobro, jer su bataljoni u proseku imali po 10 automatskih oruđa,

Neprijateljske snage u međurečju Kupe, Save i Une bile su početkom maja raspoređene u zahvatu železničke pruge Sisak — Sunja — Kostajnica — Bihać, duž ceste Petrinja — Glina — Topusko — V. Kladaša — Slunj, te na celom području Cazinske krajine. U Sisku je bio štab 1. domobranskog korpusa i oko tri bataljona pomoćnih jedinica. 5. brdska brigada bila je u Glini, Bučici i Gori. U Kostajnici je bio štab 2. domobranske divizije; njen 11. puk na liniji Slunj — Cetingrad — V. Kladaša — Staro selo, a 12. puk u Kostajnici i Dvoru. U Petrinji je bio bataljon ustaša, artiljerijski divizion 1. domobranskog korpusa, jedna tenkovska četa i još neke jedinice. Garnizon u Topuskom sačinjavali su 11. ustaški bataljon i oko 100 žandarma. Pruga Sisak — Sunja — Kostajnica obezbeđivali su 10. stražarski bataljon, oklopni voz i dve ustaške čete. Na Uni od Dvora do Ostrošca bio je raspoređen nemački 721. lovački puk. U Zrinju je bilo oko 180 domaćih ustaša. U selima Cazinske krajine bilo je do 3.000 pripadnika muslimanske i ustaške milicije. Svega je, dakle, u zoni dejstva Unske operativne grupe neprijatelj imao 18—20 bataljona i 8 artiljerijskih baterija — ukupno do 12.000 vojnika.

Kada se ima u vidu da je u to vreme glavnina najelitnijih neprijateljskih snaga bila vezana borbom protiv naše Glavne operativne grupe u Hercegovini i Crnoj Gori, kao i da je bar polovina snaga raspoređenih u Baniji i oko nje bila vezana za garnizone u kojima se nalazila, može se zaključiti da neprijatelj nije bio u stanju da protiv jedinica Unske operativne grupe u maju i junu organizuje neku značajniju ofanzivnu akciju, kao i da je zatečeni odnos snaga pružao grupi mogućnost da deluje inicijativno i ofanzivno. Ona je te mogućnosti, kao što ćemo videti, dosta dobro uočila i iskorištavala.

II

Štab Unske operativne grupe, čim je formiran, tj. već 7. maja, pristupio je pripremama za izvršavanje prvog operativnog zadatka — čvrsto povezivanje slobodnih teritorija Banije i Korduna i presecanje neprijateljskog koridora između Topuskog i V. Kladaše. S južnih padina Petrove gore 8. brigada je upućena na prostor severno od Vrnograča. S njom je upućen i jedan bataljon Kordunaškog PO koji je poznavao taj teren, 4. brigada je prebačena iz Klasnića u Obljaj, a Kordunaški PO u Pernu. Tako su se sve snage Grupe 10. maja našle u neposrednoj blizini ceste Topusko — V. Kladaša.

Obezbeđenje saobraćaja na cesti Topusko — V. Kladaša vršila je stalna posada u Starom Selu, jačine oko 200 vojnika, i pokretna obezbeđenja za vreme prolaska većih snabdevačkih auto-kolona. Da bi se zauzeo i čvrsto držao rejon Kamenog mosta na Glini kod Katinovca, potrebno je bilo likvidirati posadu u Starom Selu i sprečiti pokret neprijatelja prema tom rejonu iz Topuskog i V. Kladaše. 4. brigada dobila je zadatak da sa dva bataljona napadne posadu u Starom Selu, a jednim bataljonom da se osigura prema Topuskom. Kordunaški PO postavljen je na obezbeđenje prema V. Kladaši, a 8. brigada je zadržana u rezervi. Bataljoni 4. brigade

krenuli su u napad 12. maja pre ponoći. Energičnim noćnim napadom brzo je savladana posada Starog Sela, utoliko lakše što se u času napada tamo nalazilo samo 80 vojnika, dok je veći deo posade bio upućen prema Cetingradu, gde je neprijatelj očekivao partizanski napad. Uz relativno male gubitke postignut je značajan uspeh i bogat plen: 1 top, 3 mitraljeza, 60 pušaka i dosta razne opreme i materijala.

Neprijatelj se nije lako mirio s gubitkom veze Topusko — V. Kladaša, pa je brzo reagirao. Sa severa je krenuo u protivnapad na dva pravca — jednim bataljonom od Topuskog prema Starom Selu, a jednim od Gline prema Obljaju. S juga, iz V. Kladaše, krenuo je sa oko dva bataljona pravcem Podzvizd — Bukovje — Staro Selo. Sve tri kolone imale su vazдушnu i artiljerijsku podršku. 1. bataljon 4. brigade uspeo je da na liniji Balinac — Vranovina zaustavi i razbije kolone iz Topuskog i Gline, ali Kordunaški PO nije uspeo da zadrži nastupanje kolone iz V. Kladaše, pa je pod borbom odstupio u Obljaj. Neprijatelj je 14. maja popodne ušao u porušena utvrđenja u Starom Selu.

Štab grupe nije ni pokušao da upotrebom rezerve ili 4. brigade spreči ulazak neprijatelja u Staro Selo, jer se nadao da će ova kolona tamo zanoćiti, pa tako pružiti pogodan cilj za nov noćni napad. Odmah je naređeno 8. brigadi da ga još iste noći, pre nego što popravi zarušene bunkere i rovove, napadne s pravca sela Bósanske Bojne. Kordunaški PO ponovo je sa dva bataljona zatvorio pravac od V. Kladaše, a 4. brigada sa dva bataljona pravac od Topuskog ka Starom Selu.

Neprijateljske snage koje su s juga prodrle u Staro Selo oćekivale su da će se tamo sresti sa snagama koje su napadale iz pravca Topuskog, te da će zajednički preuzeti odbranu tog rejona. To se oćekivanje, međutim, nije ostvarilo. Porušena utvrđenja u Starom Selu nisu mogla biti brzo popravljena, a zbog prisustva partizana u bližoj okolini nije bila isključena mogućnost novog noćnog napada. Zbog svega toga neprijatelj je odlučio da ne saćeka napad, već da se pod zaštitom mraka povuće uz levu obalu Gline prema V. Kladaši. Uspeo je da se bez borbe povuće kroz Petrovu goru, zaobilazeći desno krilo kordunaških bataljona na osiguranju.

Neprijatelj je pokušao ponovo 16. maja da napadom sa tri bataljona sa severa i dva s juga povрати kontrolu nad dolinom Gline između Topuskog i V. Kladaše. Jedinice Unske operativne grupe ovog su puta bez teškoća odbile pokušaj u samom početku. Spoj između banijske i kordunaške slobodne teritorije na širini od deset kilometara bio je ćvrsto u partizanskim rukama. Preko Kamenog mosta već su prelazile prve kolone kola s namirnicama koje su iz Slavonije preko Banije i Korduna upućivane za 6. i 8. diviziju u Lici. Komanda domobranskog korpusa iz Siska javila je tada Ministarstvu oružanih snaga u Zagrebu, da se na kontrolu pravca Topusko — V. Kladaša ne može više računati, jer se u rejonu Šumarice nalazi oko 4.000—6.000 partizana.² Tako je prvi zadatak Unske operativne grupe bio uspešno i brzo izvršen.

² Zbornik dokumenata NOR-a, T. V. Knj. 15, dok. broj 149.

Neočekivana pojava veće neidentificirane partizanske jedinice na tromedi Korduna, Cazinske krajine i Banije izazvala je u neprijateljevim štabovima nedoumicu u pogledu njenih daljih namera. Očekivao se i nov jak pritisak na železničku prugu Sisak — Kostajnica. Česti pokreti i energično nastupanje jedinica Unske operativne grupe izazvali su kod njega utisak da se radi o brojno jačoj jedinici nego što je stvarno bila. Sve je to uticalo na njegove dalje odluke i pretežno defanzivno držanje na tom sektoru. Štab grupe uglavnom je dobro cenio situaciju, ali je učinio taktičku grešku što 14. maja uveče nije uzeo u obzir mogućnost da se neprijatelj neće zadržati u tek zauzetom Starom Selu, već da će produžiti prema Topuskom ili se vratiti u V. Kladušu. Nije vršeno ni izviđanje prema Starom Selu, jer je štab grupe bio naredio da se do početka napada prekine neposredni dobir s neprijateljem, da bi se oslabila njegova budnost i brzim nastupanjem 8. brigade postiglo bar delimično iznenađenje. Međutim, da je neprijatelj krenuo bilo na sever, bilo pravo na jug, vrlo je verovatno da bi udarom u leđa naših jedinica na osiguranju postigao iznenađenje i naneo nam nepotrebne gubitke.

Štab grupe je upravo pripremao plan da glavnom snagom zađe u Cazinsku krajinu na sektoru Vrnograč, Pećigrad, Bužim kada je od terenskog obavestajnog centra za Baniju dobio podatak da postoji mogućnost da se na domobransku posadu u Bučici izvrši napad uz saradnju sa komandirskom brdske baterije u toj posadi.³ Ova prilika trebalo je da bude brzo iskorištena, jer je pretila opasnost da veza bude provaljena. Doneta je odluka da se odmah glavnom snagom krene prema 30 km udaljenoj Bučici.

Komandant grupe uspeo je da se dan pre napada blizu Bučice sastane sa pomenutim domobranskim oficijom, uzme od njega tačne podatke o neprijatelju i postavi mu zadatak da uz pomoć domobrana koje je poznavao kao partizanske simpatizere spreči dejstvo baterije za vreme napada. U Bučici je bio 2. bataljon 5. brdske brigade, ojačan brdskom baterijom, solidno utvrđen u selu na izduženoj kosi podesnoj za odbranu. Baterija i jedna četa bile su u severnom, a štab bataljona i dve čete u južnom delu sela.

Naša dva bataljona ostavljena su u rejonu Starog Sela da u saradnji sa bataljonom Banijskog PO štite tek oslobođenu teritoriju, a glavna grupa je 21. maja prešla u rejon Bovića (severno-istočno od Vrgin-Mosta). Za napad na severni deo Bučice određena je 4. brigada, dok je 8. brigada s jednim bataljonom Kordunaškog PO imala da napadne južni deo sela. Osiguranje od Gline i Petrinje povereno je 1. bataljonu Banijskog PO i četi „Matija Gubec“. KM štaba grupe s jednim bataljonom Kordunaškog PO u rezervi, postavljen je u severni deo s. Taborišta.

Štab grupe opravdano nije računao na potpuno taktičko iznenađenje, ali je operativno iznenađenje bilo osigurano neočekivanom

³ Drugom Stankom Perhavecom koji je održavao vezu s partizanskom obavestajnom službom.

pojavom tako znatnih partizanskih snaga na donjem toku Kupe. Zbog zakašnjenja nekih bataljona do kojeg je došlo zbog slabog proračuna vremena i nesigurnih vodiča, napad nije istovremeno počeo sa svih strana. Ipak su već u prvim časovima borbe postignuti dobri rezultati. Severni deo sela zauzet je, baterija zaplenjena, a veći deo čete koja joj je bila obezbeđenje zarobljen. Međutim, bataljoni 4. brigade nisu iskoristili početni uspeh za prodiranje u južni deo sela, već su se suviše angažovali oko sakupljanja zarobljenika i plena, a pošto je 8. brigada zakasnila s napadom gotovo dva sata, neprijatelju je u južnom delu sela pružena prilika da se snađe i organizuje za jak otpor. Napad na južni deo sela nije tekao uspešno. Jedinice nisu uspevale da se probiju kroz dobro branjene prepreke. Da ih svanuće ne bi zateklo pred preprekama, gde bi trpele velike gubitke, štab grupe je pred zoru naredio povlačenje 8. brigade i Kordunaškog bataljona na polazne položaje za napad, dok je 4. brigada zadržana u severnom delu sela.

Postojali su realni izgledi da se iduće noći, uz podršku vatrom iz zaplenjene baterije, slomi otpor i preostalog dela domobranskog bataljona, pa su se jedinice pripremale za nov napad. Posle podne, 24. maja, jedan ustaški bataljon iz Petrinje uspeo je da se preko Gračanice probije kroz naša obezbeđenja u Bučicu. To je stvorilo novu situaciju, pa je štab grupe odlučio da odustane od novog napada, a sve jedinice odmah povuku na prostor: Vrnograč, Žirovac, Brubno, Bos. Bojna.

Napad na posadu Bučice nije bio na planiranoj liniji dejstva Unske grupe, ali je postignuti uspeh opravdao ovo kratkotrajno udaljavanje od osnovnog zadatka. Zaplenjena je kompletna brdska baterija sa 600 granata, 11 automatskih oruđa, 70 pušaka i mnogo razne opreme, a 2. bataljon 5. brdske brigade gotovo je prepolovljen. On je već posle nekoliko dana bez smene povučen iz Bučice u Glinu na sređivanje i popunu.

Borbena raspored jedinica za napad na Bučicu bio je uglavnom dobar, ali je rukovođenje borbom bilo slabo, zbog vrlo slabih i sporih veza štaba grupe s jedinicama. Pokazalo se da vod za vezu štaba grupe nije bio u stanju da reši teški zadatak kakav je uspostava sigurnih i brzih veza za vreme prelaska u kružni napad neposredno iz marša. Uspostavljanje veza otežavalo je nepoznato i posumljeno zemljište, gust mrak i zakasnelo izlaženje jedinica na polazne položaje zbog lutanja. Sve su to bile predvidive okolnosti, ali ih štab grupe prilikom procene situacije nije uzeo dovoljno u obzir. Zbog toga je štab grupe saznao za uspeh u severnom delu Bučice tek kada je već bilo kasno da se preduzmu sve mere za uspešno proširivanje uspeha.

Primer korisne inicijative u toku ovog napada pružio je bataljon koji je preko Desnog Degoja nastupao na severni deo Bučice sa zapada. Izbivši blagovremeno (u 01 čas) na polazni položaj za napad, on je došao u bliski vatreni dodir s neprijateljem i očekivao početak napada glavne kolone sa istoka, da bi zajedno prešli na

juriš. Pošto napad sa istoka nije usledio na vreme bataljon je sam krenuo na juriš, bojeći se opravdano da bi neodlučan napad mogao kompromitovati ugovorenu saradnju s našim simpatizerima u domobranskoj bateriji. Probivši se na juriš kroz prednji kraj odbrane, bataljon je u prikupljenom rasporedu brzo napredovao, ne obzirući se na bočnu vatru, te je ubrzo zauzeo položaje brdske baterije koja nije pružila gotovo nikakav otpor. Iz razloga koje smo pomenuli, ovi kritični trenuci za neprijatelja nisu bili iskorišteni za postizanje potpune pobede u Bučici.

Po zauzimanju rasporeda u selima severoistočnog dela Cazinske krajine i susednim selima Banije, jedinicama je naređeno da izvedu četvorodnevnu intenzivnu taktičku borbenu obuku u onim radnjama (kretanje pod vatrom, pravljenje i korišćenje zaklona) u kojima su se za vreme protekle akcije pokazale najveće slabosti. Izvršene su i neke organizacijske izmene. Od novih boraca, dobivenih od Banijskog PO, štab 4. brigade je formirao svoj 4. bataljon, za koji je naoružanje dobrim delom doneto iz Bučice i Starog Sela. Zaplenjena brdska baterija dobila je partizansku posadu. Iz Kordunaškog PO upućeno je 300 boraca za popunu 8. divizije, pa je ostatak odreda reorganizovan u samostalni bataljon.

Prekid saobraćaja između V. Kladaše i Gline imao je znatnog uticaja na situaciju u Cazinskoj krajini. Jedinice 11. domobranskog puka i muslimanska milicija osećali su se mnogo nesigurnijim, jer im ni pojačanje ni snabdevanje nisu više mogli pristizati najkraćim putem preko Banije, već zaobilaznim preko unske komunikacije i Cazina. Zato je bilo potrebno mnogo više kamiona nego što je neprijatelj imao, pa je snabdevanje bilo sve neredovitije. Ni taktički položaj razvučenih jedinica 11. puka nije bio naročito povoljan, a partizanske snage na Baniji i Kordunu očigledno su svakog dana jačale. Kod naroda u Cazinskoj krajini jačalo je nezadovoljstvo politikom služenja okupatoru i ustašama.

Prema direktivi Glavnog štaba, ovu situaciju trebalo je iskoristiti što pre, na taj način što bi se snagama 8. divizije i Unske operativne grupe naneo odlučujući udarac bataljonima 11. puka u Slunju, Cetinguadu i V. Kladaši, a zatim i muslimanskoj miliciji. Trebalo je početi napadom na Slunj početkom juna. Do tog vremena na taj sektor trebalo je da stignu glavnine 8. divizije i Unske operativne grupe.

Štab grupe zaključio je da će biti najbolje ako na prostor južno od Slunja stigne krećući se najprečim putem kroz Cazinsku krajinu, demantirajući tako pred stanovništvom neprijateljevu laž da su partizani u toku zimske ofanzive uništeni, mada ovog puta najpreči put nije bio i najlakši. Kordunaški bataljon upućen je preko Petrove gore u rejon severno od Slunja, dok su sve ostale jedinice grupe, sem Banijskog PO, krenule kroz Cazinsku krajinu. Brigade su uz potpuno čelna, krilna i začelna borbena obezbeđenja marševale dvama paralelnim pravcima. 8. brigada se kretala pravcem Vrnograč — Todorovo — Pećigrad — Tržačka Platnica — Furjan, a 4. brigada pravcem Bos. Bojna — Vrnograč — M. Kladaša — Johovica — Šturlić — Trnovi. Obe brigade imale su zadatak da očiste

mesta kroz koja prolaze od ustaških žandarmerijskih stanica i muslimanske milicije, a u borbi sa očekivanim bočnim intervencijama da izbegavaju dugo angažovanje i skretanja s osnovnog pravca marš-rute. Po izbijanju na levu obalu Korane, 8. brigada je imala da zauzme položaje prema Slunju na liniji Lađevac — Slušnica, a 4. brigada da blokira Slunj s istoka na liniji Cazinska Varoš — Lađevac. Štab grupe sa brodskom baterijom i prištapskim delovima kretao se iza 8. brigade.

Brigade su ovaj prilično složen marš, dug oko 40 km, uspešno izvele za nepuna dva dana. Usput je 8. brigada slomila otpor posade u Pećigradu i odbila bočne intervencije iz Cazina i Bihaća. Ustaška milicija iz Šturlića i Tršca pružila je izvestan otpor pret hodnici 4. brigade, ali je taj otpor brzo slomljen. Na pravcima nastupanja muslimanska milicija uglavnom je bežala i izbegavala borbe.

Očekivanja štaba grupe da će u okolini Slunja zateći jedinice 8. divizije, kao što je bilo dogovoreno, nisu se obistinila. Zbog nepredviđenih borbi protiv četnika u okolini Plaškog, dolazak 8. divizije u istočni Kordun morao je biti odložen. Štab grupe je tada ocenio da bi i vlastitim snagama mogao izvršiti uspešan napad na domobransko-ustašku posadu u Slunju. Napad je izvršen već 3. juna, tj. dan posle dolaska jedinica na prilaze utvrđenom Slunju, kome su dve strane bile zaštićene neprolaznim kanjonima Slušnice i Korane.

Glavni pravac napada bio je usmeren s obe strane ceste koja s juga ulazi u Slunj. Jedan bataljon 4. brigade nastupao je istočnom, a jedan bataljon 8. brigade zapadnom stranom ceste. Njihovo nastupanje podržavala je brdska baterija s Melnice. Dva bataljona 4. brigade vršila su pritisak na Slunj sa severa i istoka, a jedan bataljon 8. brigade sa zapada. Na osiguranje prema Bihaću uputila je 8. brigada jedan bataljon, a prema Cetingradu su postavljeni jedan bataljon 4. brigade i Kordunaški bataljon.

Ojačana ustaška četa i deo 1. bataljona 11. puka pružali su u Slunju uporan otpor našim snagama, braneći svaku kuću. Obruč se ipak u toku noći stalno stezao, pa je neprijatelj pred zoru bio sateran na uski prostor kod mosta uz ušće Slušnice u Koranu. Jedan neprijateljski bataljon koji je iz Cetingrada upućen u pomoć slunjskoj posadi, uspeo je da se u toku noći probije kroz naša obezbeđenja, potisnuvši Kordunaški bataljon na sever, a zatim napadom prema mostu u samu zoru omogućio je prebacivanje slunjske posade na desnu obalu Korane. Međutim, neprijatelj tada nije ni pokušao da povрати Slunj, već se odmah povukao u Cetingrad.

Očekujući dolazak 8. divizije i zajednički produžetak napada na jedinice 11. puka u Cetingradu i V. Kladaši, jedinice grupe rušile su utvrđenja u Slunju, izvodile obuku i odmarale se raspoređene po selima oko Slunja. Štab grupe je pretpostavljao da je neprijatelj odustao od nastojanja da ponovo uspostavi garnizon u Slunju. Ta procena, međutim, nije bila tačna. Približivši se neopažen jednom kolonom s jugoistoka ka Furjanu, a jednom od Cetingrada ka Cetinskoj Varoši, neprijatelj je 5. juna predveče izvršio

oštar napad, probio se kroz raspored naših iznenađenih jedinica i ponovo poseo Slunj.

U Slunju je 6. juna bilo više od bataljona domobrana i ustaša koji su žurno popravljali rovove i bunkere. Snage grupe nisu bile dovoljne za ponovan napad. S politkomesarom 8. divizije dogovoreno je toga dana da grupa sačeka kod Slunja do 10. juna, kada će stići jedinice 8. divizije, te da se napad izvrši zajedničkim snagama. Ali 10. juna je iz štaba 8. divizije došlo obaveštenje da njene jedinice neće moći da krenu prema Slunju još nekoliko dana. Štab grupe je zaključio da bi dalje čekanje u neizvesnosti i neaktivnosti, na prostoriji koja je pružala slabe uslove za odmor i ishranu, bilo štetno po borbeni moral jedinica, pa je doneo odluku da već 11. juna grupa krene u rejon iz kojeg je 31. maja krenula. Marš je izvršen kroz slobodnu teritoriju, preko Petrove gore i Starog Sela.

Prilikom napada na Slunj jedinice nisu jurišale u zbijenim grupama, kao što su to činile u napadu na Staro Selo i Bučicu, nego su nastupale u streljačkom stroju, a pod vatrom se kretale u skokovima, pa su tako trpele manje gubitke nego ranije. To je bio rezultat kratke, ali intenzivne obuke kroz koju su prošle pre nedelju dana. Pored toga, napad na glavnom pravcu uspešno je podržavala brdska baterija, iako je u partizanskim rukama bila tek devet dana. Kada je Slunj već bio oslobođen, trebalo je i mogao je biti bolje branjen elastičnom odbranom na prilazima mestu. Štabovi su, međutim, bili zanemarili činjenicu da u selima istočno od Slunja neprijatelj ima jak oslonac i da njegova obaveštajna služba može to iskoristiti za pripremu iznenadnog napada na naše jedinice, ako ne budu dovoljno oprezne. To se i dogodilo, a za partizansku jedinicu i njen štab neoprostiva je greška ako se dadu iznenaditi danju na otvorenom polju.

Posle povratka na prostoriju Vrnograč, Žirovac, Obljaj, štab grupe se našao u prilično neugodnom položaju. S jedne strane, još je iščekivao da 8. divizija bude spremna za planiranu zajedničku operaciju, te da nešto određenije sazna o ulozi i zadatku grupe u predstojećoj borbi. Akcija je priželjkivana utoliko više što je bila na liniji osnovnih zadataka grupe. S druge strane, štab 8. krajiške brigade primio je tih dana neposredno od štaba svoje divizije direktivu da brigadu pripremi za povratak preko Une, te da se do povratka brigada ne angažuje u borbama u kojima bi reskirala da pretrpi veće gubitke. Štab 8. brigade lomio se između direktive štaba svoje divizije i stava štaba Unske operativne grupe (u kome je komandant 8. brigade bio zamenik komandanta) da upravo sada, kada će tako značajne snage biti upotrebljene za oslobađanje jednog dela Cazinske krajine, 8. krajiška brigada treba da odigra značajnu ulogu, ne štedeći se po svaku cenu od gubitaka.

Dok su u štabovima grupe rasprave o ulozi 8. brigade u očekivanoj operaciji bile u punom jeku, od štaba 4. korpusa stigla je 14. juna poruka da komandant i komesar grupe odmah dođu u Pernu, gde će od načelnika štaba korpusa dobiti naređenje za predstojeću akciju. Noću 14/15. juna u 3 časa, u Perni (30 km od KM štaba grupe), primljeno je usmeno naređenje da snage grupe 16.

juna uveče blokiraju garnizon u V. Kladaši, od koje su bataljoni 4. brigade bili udaljeni oko 35 km. Žurba je obrazložena činjenicom da je 8. divizija spremna da odmah napadne Cetingrad, te da bi svako odlaganje smanjilo izgleda za brzo razbijanje 11. domobranskog puka.

Štab 8. divizije, kome je povereno rukovođenje operacijom, imao je sledeći plan: 16. juna uveče, snage 8. divizije napale bi 3. bataljon 11. puka (bez čete) u Cetingradu da bi ga u toku noći likvidirale. Unska grupa bi dotle držala garnizon u V. Kladaši pod blokadom i osiguravala pravac prema Topuskom, Cazinu i Otoci. Zatim bi zajedničkim snagama 17. juna uveče bio izvršen napad na V. Kladašu, u kojoj su se nalazili štab 11. puka, 2. bataljona, četa iz 3. bataljona, brdska baterija i prištapski delovi puka. Ukoliko do likvidacije garnizona u V. Kladaši neprijatelj ne bi napustio Slunj, bio bi na kraju izvršen napad i na njega.

Štab Unske grupe shvatio je potrebu brzog stupanja u akciju, pa je već 15. juna u podne izdao jedinicama avizo naređenja, da se odmah pripreme za pokret i da već u toku iduće noći krenu prema Kladaši, s tim što će im potpune borbene zapovesti biti dostavljene za vreme marša.

Sa štabom 8. brigade dogovoreno je da do završetka borbe za V. Kladašu ostane u Cazinskoj krajini i obezbedi jedinice koje će vršiti napad od intervencije pravcima Topusko — V. Kladaša, Cazin — V. Kladaša i Otoka — Vrnograč — V. Kladaša.

Četvrtoj brigadi je naređeno da napadne spoljnu liniju odbrane V. Kladaše, ovlada u toku noći tom linijom i utvrdi se na podesnim položajima s kojih bi iduće noći (17/18. juna), uporedo s jedinicama 8. divizije, produžila napad na V. Kladašu, nastupajući od Tuka i Drmeljeva.

Kordunaškom bataljonu koji se nalazio u Katinovcu, naređeno je da odmah dođe u Podzvizd, da bi odatle kao rezerva štaba grupe produžio pokret ka Džaferović-brdu (k. 268). Kada se ovaj bataljon spremio za pokret iznenada je napadnut od delova ustaškog bataljona iz Topuskog koji su neopaženi izašli u rejon Starog Sela. To je zadržalo njegov pokret pola dana, pa je na Džaferović-brdo stigao tek 17. juna izjutra.

Bataljoni 4. brigade stigli su pred položaje spoljnih osiguranja V. Kladaše 16. juna pred ponoć, a u napad su prešli u 2 časa 17. juna. Dva su bataljona, nastupajući s juga, zauzela Tuk i približila se Gradini, ali su uzoru protivnapadom odbačena na polazne položaje u Nepekama. Neočekivana pojava neke ustaške jedinice iza leđa ovih dvaju bataljona navela ih je na odluku da se prebace na desnu obalu potoka Šiljkovače, u selo Polje. Tu su se do podne sredili, a zatim vratili na polazne položaje u Nepeke. Bataljon koji je nastupao sa severa očistio je u toku noći Drmeljevo, zatim sistematskim nastupanjem 17. juna do podne ovladao i Alatušom, te se utvrdio na liniji Miljović Selo — Trnovi. Štab 4. brigade sa bataljonom u rezervi rasporedio se u Alatuši.

Žureći se da na vreme stigne na novo KM, štab grupe nije u Bosanskoj Bojni sačekao dolazak Kordunaškog bataljona, već je

sa nekoliko kurira krenuo preko Podzvizda ka Džaferović-brdu. Na novom KM štab je uznemiravan napadima prikrivenih grupa muslimanske milicije, pa zbog toga sve do podne nije uspeo da uspostavi vezu sa štabom 4. brigade. Kada su najzad oko podne 17. juna veze uspostavljene, a na Džaferović-brdo stigli Kordunaški bataljon i brdska baterija, sva pažnja štaba grupe bila je usmerena na uspostavljanje veze sa štabom 8. divizije. Očekivala se pojava jedinica divizije od Cetingrada, radi zajedničkog napada iduće noći na V. Kladušu. Ali veza nije uspostavljena niti su se jedinice 8. divizije pojavile na zapadnim prilazima Kladaši čitavog dana. Tek uveče, kada je štab grupe prešao u Nepeke, uspeo je da dođe do telefonske veze sa štabom 8. divizije koji se nalazio u tek oslobođenom Cetingradu.

Štab 8. divizije je 17. juna popodne, nemajući veze sa štabom Unske operativne grupe i pošto nije znao kakva je situacija oko Kladaše, temeljito izmenio raniji plan operacije. Saznavši za pripreme slunjskog garnizona da napusti Slunj, on je, umesto prema V. Kladaši, glavninu svojih snaga uputio prema Slunju, sa zadatkom da likvidira tamošnju posadu. Grupi je naređeno da V. Kladašu drži i dalje u aktivnoj blokadi. Blokada je upotpunjena dolaskom dvaju bataljona 2. brigade 8. divizije u južni deo sela Trnova.

U toku 18. i 19. juna borbe oko Kladaše bile su još oštrije nego prethodnog dana. Neprijatelj je izvršio nekoliko jačih protivnapada, uspevajući ponekad da na kraće vreme potisne delove 4. brigade. Avijacija je postajala sve aktivnija. Preko celog dana 6—8 aviona bombardiralo je i mitraljiralo položaje naših jedinica.

Pošto je 18. juna oslobođen Slunj, 19. juna su pregrupisane naše snage za odlučan napad na V. Kladušu, određen za 20. jun. Na obezbeđenje pravca Otoka — Bužin — V. Kladaša upućena je 3. brigada 8. divizije, pošto je 8. krajiška brigada napustila kontrolu toga pravca i sve svoje bataljone prikupila u Maloj Kladaši. Za napad na V. Kladušu sa zapadne strane upućena je 2. brigada 8. divizije, a u rezervi je zadržana 1. brigada. Unska grupa je zadržala uglavnom već izvršeni raspored, s tim što je brdsku bateriju prebacila u selo Trnove, da bi neposrednom vatrom podržavala napad 2. bataljona 4. brigade.

Posle artiljerijske pripreme koju su izvršili divizion 8. divizije i brdska baterija Unske grupe, 2. i 4. brigada prešle su u napad. Otpor neprijatelja bio je vrlo uporan, pa je napredovanje teklo prilično sporo. U toku 20. juna postignuti su ipak značajni rezultati. Napredovalo se na svim pravcima, pa je zauzeta Gradina i severni i zapadni deo Kladaše. Samo bataljon 4. brigade zarobio je toga dana preko 100 neprijateljskih vojnika.

Izjutra 21. juna neprijatelj je držao još samo srednji i istočni deo Kladaše, zabarikadiravši se u nekoliko čvrstih zgrada koje artiljerija sa ranijih položaja nije mogla tući. Štab 8. divizije doneo je tada odluku da u toku dana pregrupiše jedinice i privuče artiljeriju na pogodnije položaje, te da se odlučan napad izvrši toga dana uveče.

Neprijatelj je 20. juna konačno shvatio u kakvom se teškom položaju nalazi ostatak 11. puka u V. Kladuši, pa je odlučio da ga spase brзом intervencijom sa više pravaca. Iz Otoke preko Bužima upućen je 721. nemački puk sa bataljonom tenkova. Iz Bihaća i Ostrošca preko Cazina i M. Kladuše upućen je 741. nemački puk sa četom tenkova. Iz Topuskog su preko Starog Sela krenula dva ustaška bataljona sa četom tenkova i baterijom artiljerije. Sve su ove snage bile 21. juna izjutra u pokretu prema V. Kladuši i već u jutarnjim časovima stupile u borbu sa našim osiguranjima kod Bužima i Starog Sela.

Za pokrete neprijateljskih kolona prema V. Kladuši štab 8. divizije saznao je pred podne. Odmah je doneta odluka da se pripreme za odlučni napad ubrzaju, te da napad, umesto uveče, počne u 16 časova. Napad je počeo u to vreme i uspešno se razvijao. Po svemu je izgledalo da će ostatak kladuškog garnizona biti likvidiran do mraka. Ali već u 17 časova situacija se izmenila. Tenkovi sa delovima 741. puka probili su se neočekivano brzo kroz raspored 8. krajiške brigade u M. Kladuši i našli se za leđima jedinicama koje su napadale s juga. Dosta brzo se kroz naša obezbeđenja probila i ustaška kolona sa severa, pa je i ona u 17 časova bila na nekoliko kilometara severno od V. Kladuše. Štab divizije naredio je tada da se borba u V. Kladuši prekine, a jedinice odmah prikupljeno povuku ispod leđnog udara neprijateljevih kolona.

Veći deo nemačkih jedinica povukao se iz V. Kladuše već idućeg dana, a s ostacima 11. puka ostao je još nekoliko dana jedan bataljon iz 12. domobranskog puka i jedan nemački bataljon. Ove su snage pokušale 23. i 24. juna da ponovo uspostave liniju V. Kladuša — Cetingrad — Slunj, ali su u borbi sa delovima 8. divizije kod Cetingrada doživele nov poraz. Neprijatelj je tada došao do zaključka da bi dalje zadržavanje ovih snaga na periferiji Cazinske krajine bilo sasvim riskantno, te je krajem juna povukao sve snage iz V. Kladuše u Cazin i Bosanski Novi. U isto vreme je i zbog istih razloga napušteno i Topusko, odakle su se ustaše i žandarmi povukli u Glinu. Spoj između slobodne teritorije Banije i Korduna bio je sada širok 30 kilometara.

U popodnevnim borbama na liniji V. Kladuša — Cetingrad — Slunj, 11. domobranski put izgubio je dve trećine vojnika (preko 400 poginulih i oko 700 zarobljenih). Zaplenjeno je oružja i opreme dovoljno za naoružanje jedne partizanske brigade. Od jedinica Unske operativne grupe, ovom uspehu je najviše doprinela 4. banijska brigada, na čijem je frontu izbačeno iz stroja preko 400 neprijateljskih vojnika, od čega je 150 zarobljeno. Na nju otpada trećina svih pretrpljenih gubitaka u ovoj operaciji: 26 poginulih i 86 ranjenih. Kordunaški bataljon izgubio je 5 boraca, dok 8. krajiška brigada nije imala gubitaka.

Krajem juna, Unska operativna grupa je reorganizovana. Iz njenog sastava izašla je 8. krajiška brigada koja je prešla na desnu obalu Une u sastav svoje divizije, ne uspevši u pokušaju da pre odlaska formira u Cazinskoj krajini jedan partizanski odred od

boraca iz toga kraja, jer je uticaj muslimanskih neutralista bio još vrlo jak. U sastavu Grupe ostale su samo banijske jedinice (4. brigada i odred), ali je ona zadržala naziv „unska”, mada po sastavu i zadacima nije to više bila. Već sredinom jula u njenom sastavu je formirana još jedna brigada, pa je Grupa ponovo imala preko 2.000 boraca. U toku sledeća dva i po meseca ona je izvršila niz vrlo uspešnih akcija na Baniji. Posle povratka 7. divizije iz Bosne, sredinom septembra, Grupa je ušla u njen sastav, kao 3. i 4. brigada.

III

Unska operativna grupa je akcijama u maju i junu izvršila uglavnom zadatke zbog kojih je formirana. Njenim borbama u maju čvrsto je povezana slobodna teritorija Banije i Korduna, a zajedničkim borbama sa 8. kordunaškom divizijom u junu je ponovo oslobođen veći deo Cazinske krajine. Otklonjena je opasnost da neprijatelj stvori nove izvore za formiranje snaga na ovom strategijski važnom prostoru uz unsku komunikaciju. Ponovo su stvoreni uslovi za jačanje NOP-a i stvaranje partizanskih jedinica u Cazinskoj krajini. U avgustu 1943. tamo je formiran Cazinski partizanski odred sa 260 boraca, a već početkom 1944. godine još dve partizanske muslimanske brigade. Junske borbe su donele temeljit preokret u razvoju političke i vojne situacije u Cazinskoj krajini.

Razmatranje načina formiranja i dejstva Unske operativne grupe pruža mogućnost da se učine izvesna teorijska uopštavanja iz područja organizacije, rukovođenja i operativne veštine u partizanskom ratu. Zadržaćemo se najpre na problemu partizanske vojno-teritorijalne organizacije.

Podudarnost partizanske vojnoteritorijalne organizacije, sa začećenim političko-administrativnim razgraničenjima u zemlji može pružiti određene političke i organizacijske pogodnosti, ali može sa stanovišta rukovođenja partizanskim dejstvima (dakle s operativnog stanovišta) predstavljati i nepovoljno rešenje. Cazinska krajina, kao deo Bosanske krajine, bila je u toku prve dve godine rata u svakom pogledu pod punom nadležnošću Glavnog štaba NOV Bosne i Hercegovine. Za to vreme je ratna praksa pokazala da se borbenim dejstvima u ovom delu Bosne može mnogo lakše i efikasnije rukovoditi iz nekog štaba na susednoj slobodnoj teritoriji Korduna ili Banije, s kojom su veze i saobraćaj mnogo lakši i sigurniji nego sa delovima Bosne na desnoj obali Une, sve dok neprijatelj drži pod kontrolom komunikaciju uz Unu i dok partizani ne raspolazu sredstvima za lako savladavanje vodene prepreke, kakva je Una u srednjem toku. Nastojanja da se u prvom redu pruže uslovi za uspešno rukovođenje borbom bila su za vreme NOR-a često i opravdano razlog što se granice pojedinih partizanskih operativnih zona nisu poklapale sa političkim granicama pokrajina. To je bio pozitivan rezultat naše organizacijske elastičnosti koja bi u svakom eventualnom novom ratu bila neophodan uslov za uspešno rukovođenje borbom u svenarodnom odbrambenom i partizanskom ratu.

I same operativne grupe, kao svojevrsne formacije koje su u NOR-u bile česta pojava⁴, dokaz su te korisne elastičnosti. Pomoću njih je rešavano pitanje privremene nestašice većih stalnih partizanskih formacija (brigada, divizija) na određenom operativno važnom sektoru. Po izvršenju jednog ili više zadataka one su obično rasformirane, ali su negde prerastale i u više stalne formacije. Njihov privremen karakter bio je ponekad uzrok nedovoljne unutarne kohezije, zbog čega je slabila njihova udarna snaga. Primer za ovo pruža Unska operativna grupa u periodu kada je 8. krajiškoj brigadi najavljen skori povratak preko Une i sugerirano da izbegava angažovanja u kojima bi mogla pretrpeti veće gubitke. Uz malo jače angažovanje na osiguranju kod M. Kladaše 8. brigada je mogla nekoliko sati zadržati nemačku kolonu, i na taj način omogućiti našim snagama da dovrše likvidaciju kladaškog garnizona.

Napadna operacija 8. divizije i Unske operativne grupe na liniju V. Kladaša — Cetingrad — Slunj, mada je donela dosta dobre rezultate, pruža primer potpuno promašenog oblika rukovođenja operacijom. Nepotpun uspeh u V. Kladaši, a donekle i prilični gubici 4. banijske brigade, posledica su u prvom redu slabe organizacije sadejstva i slabih veza među štabovima. Nije bilo nikakvih važnih razloga da operacijom takvih razmera ne rukovodi štab 4. korpusa, čime bi bio otklonjen niz ispoljenih slabosti. Štab 8. divizije nije znao niti je bio u mogućnosti da zna situaciju kod Unske operativne grupe (naročito kod 8. krajiške brigade i raspored jedinica grupe pred akciju), da bi realno procenio borbene mogućnosti grupe i vreme koje joj je potrebno da se pripremi za akciju.

Uslovi za uspostavu i održavanje trajne veze između štaba grupe i štaba 8. divizije bili su vrlo teški. Dan pre početka zajedničke akcije štab grupe bio je u prvoj liniji 50 km udaljen od štaba 8. divizije, a pravac kojim se mogla kretati kurirska veza bio je mnogo duži. Istina, od blokirane V. Kladaše do štaba 8. divizije, kada je 17. juna bio negde oko Cetingrada, veza je mogla biti uspostavljena slanjem jedne čete ili bataljona kroz neoslobođenu teritoriju. Ali su štab Unske grupe i štab 8. divizije propustili da tu jedinu mogućnost iskoriste prve noći i prvog dana borbe. Zbog nepostojanja ove veze došlo je do izmene plana operacije, do odlaganja odsudnog napada na V. Kladašu i na kraju do nepotpunog uspeha u završnoj fazi borbe za likvidaciju 11. domobranskog puka.

Iskustva iz borbi Unske operativne grupe na taktičkom planu od interesa su utoliko što potvrđuju vrednost poznatih načela partizanske taktike: pokretljivost, ofanzivnost, iznenađenje. Grupa je dejstvovala kao vrlo pokretljiva i ofanzivna jedinica. Za prvih 6 nedelja od formiranja Grupe, njene brigade prešle su preko 300 km

---

⁴ Pojam „operativna grupa“ u NOR-u nije se uvek poklapao sa danas usvojenim značenjem tog termina, jer su to bile i grupacije manje od divizije, a zadaci radi kojih su formirane nisu uvek bili isključivo oper. karaktera.

i izvršile 4 veća napada glavninom svojih snaga, od kojih ni jedan nije bio neuspešan. Šira analiza svih taktičkih postupaka štabova i jedinica za to vreme pružila bi svakako niz uočenih primera dobrih i slabih organizacionih i taktičkih rešenja. Ovde nam je, međutim, cilj da kritički ukažemo samo na neka krupnija pozitivna i negativna iskustva koja su se najreljefnije ispoljila u borbama Grupe. Zadržaćemo se zbog toga samo još na ulozi koju je obavestajna služba imala u procesu donošenja odluka i postizanju uspeha jedinica Unske operativne grupe.

Terenska obavestajna služba na Baniji bila je u to vreme vrlo aktivna i u neprekidnoj vezi s obavestajnim odsekom štaba grupe. Ona mu je pružala vrlo dragocene i vrlo sveže podatke o neprijatelju. Često je uspevala da unutar neprijateljevih jedinica pronađe simpatizere NOP-a, poveže se s njima i pripremi ih za aktivnu saradnju za vreme partizanskog napada. Ovakva saradnja uspešno je ostvorena prilikom napada na posadu Starog Sela, a naročito za vreme napada na posadu u Bučici. I u drugoj fazi dejstva Unske operativne grupe (jul — septembar), gotovo za svaki veći napad jedinica Grupe bila je obezbeđena veza i saradnja unutar neprijateljeve jedinice, što je znatno olakšalo uspeh napada. Treba istaći da ovo nije postizano zato što su postojali neki posebno povoljni uslovi za rad obavestajne službe na Baniji, već u prvom redu zahvaljujući dobroj organizaciji, zalaganjima i hrabrosti drugova koji su radili u toj službi.

S druge strane, izviđačka služba u jedinicama Grupe nije bila dovoljno razvijena, zbog čega su one, naročito na terenima izvan Banije (npr. kod Slunja), doživele nekoliko neprijatnih iznenađenja. Neprijateljeva obavestajna služba nije za to vreme (1943. godine) uspevala da dublje prodre na oslobođenu teritoriju Banije. Kako se vidi iz zaplenjene arhive, ona nije imala ni približno tačne podatke o jedinicama Unske operativne grupe. Sve ovo potvrđuje činjenicu, često nedovoljno uočenu i korištenu, da u partizanskim uslovima borbe, obavestajna služba redovno ima velike mogućnosti i prvorazrednu važnost, jer može znatno doprineti uspesima napada i pošteđeti jedinice od iznenađenja koje vode porazu.

General-major u penziji
Petar KLEUT